

PANDEMİ DÖNEMİNDE SANAT ORTAMLARININ DÖNÜŞÜMÜ

Asuman AYPEK ARSLAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
asuman.aypek@hbv.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-9400-2642>

Sibel KURTOĞLU
Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
sibel.kurtoglu@erbakan.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-4453-745>

<i>Atf</i>	Aypek-Arslan, A. & Kurtoglu, S. (2022). Pandemi Döneminde Sanat Ortamlarının Dönüşümü. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 12 (3), 577-586.
------------	---

ÖZ

Tarih boyunca sanat eserinin üretim ve sergilenme aşamasında birçok değişim yaşanmıştır. Bu değişim süreçleri genelde toplumsal, ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik olguların dönüşümü üzerinden gerçekleşmiştir. Özellikle sanatçının post-modern sanat görüşü veya sanat nesnesinin kazanmış olduğu farklı nitelikler bu değişimleri kanıtlayabilmektedir. Sanat nesnesinin yüzey üzerinden çıkararak farklı boyutlara evrimi, galeri-mekanların belirli alanlarla olan sınırlarının ortadan kalkması, küratörlerin sergi mekanlarını düzenleme sürecinin sanat pratikleri ile paralel olarak gelişim göstermesi, günümüz sanat anlayışının bir sonucudur. Yaşanan tüm gelişmeler çağın bir gereksinimi olarak gerçekleşmektedir. Yaşanan Covid-19 salgını küresel bir sorun olup beraberinde getirdiği birçok olguyu bir zorunluluk olarak yaşama kazandırmıştır. Bu sürecin sanata olan etkisi de sanat pratiklerinin ve sergilenme ortamlarının değişimi olarak düşünülmektedir. Pandemi döneminde sanatsal mekanların sanal ortama, balkonlara ve sokaklara taşınmasıyla interaktif sanat sergileri, balkon sergileri gibi yeni düzenlemeler gerçekleşmiş olup bu dönüşümün küratörler, sanatçılar ve izleyiciler üzerinde nasıl bir etki oluşturduğu araştırmanın problemini oluşturmuştur. Bu çalışmada, yaşanan salgın süreci ile birlikte sanal ortamlarda düzenlenen sanatsal etkinliklerin, küratörler ve izleyiciler bağlamında ne yönde bir etki oluşturduğu ortaya çıkmış olup sanatçının ve izleyicinin değişen rolleri irdelenmiştir. Araştırmanın kapsamı, Covid-19 salgın sürecinden günümüze kadar olan süreci ele alınarak küratörler, sanatçı, sergileme alanları ve izleyici perspektifinde sınırlandırılmıştır. Araştırma sürecinde birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak, yazılmış kaynak taramaları ve doküman incelemeleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda pandemi sürecinin; sanatçının ifade biçimlerini değiştirerek, özellikle sergileme ve küratörler bünyesinde farklı değişkenler oluşturduğu saptanmıştır. Erişimin kolaylaştığı ancak duyulara hitap etmeyen sanal mekanların farklı getirileri olmuş, sanatçının eser üretimi ve sergileme aşamasında yaratıcı girişimleri gerçekleşmiş ve küratörler niteliklerini sanal mecralara entegre etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güncel Sanat, Pandemi Döneminde Sanat, Sanal Galeriler.

TRANSFORMATION OF ART MEDIA DURING THE PANDEMIC PERIOD

ABSTRACT

It has not been used on the production and display of historical artwork. This is easily circumvented, economic, political and can be obtained from the course of the future. Especially the post-modern art view or object of taste can prove this. The evolution of the art object to general universal dimensions, designing spaces in parallel with the departure of the boundaries of spaces with certain spaces from kitchen designs, is an application of the future understanding of art. It takes place as one of the entire age. However, the Covid-19 trainings that can be experienced in December 2019 are experienced with a problem. Adults and exhibitions of this art are under the influence of adults. The pandemic has created the problem of how real art exhibitions such as virtual reality of artistic spaces on balconies, balconies and art balconies applied to the streets have an impact on new curators, artists and audiences. Thanks to this research, it has been revealed what effect the artistic events organized in virtual environments with the epidemic process have in the context of curators and viewers, and the changing roles of the artist and the audience are examined. The scope of the research has been limited in the perspective of curators, artists, exhibition areas and audience by considering the process from the Covid-19 epidemic process to the present day. In this research process, primary and secondary sources will be used, and literature reviews and document reviews written within the scope of the subject were made. As a result of the research, the pandemic process; It has been determined that the artist has created different variables, especially within the exhibition and curators, by changing the way of expression. Virtual spaces, which are easy to access but not appealing to the senses, have had different benefits, the artist's creative initiatives were realized during the production and exhibition stages, and the curators integrated their qualifications into virtual media. This research is important in that it examines how a global health problem affects art environments and deals with a current issue, and it is expected to be a source for research to be carried out in this context.

Keywords: *Contemporary Art, Art in the Time of Pandemic, Virtual Galleries.*

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilen Covid-19 virüsü sağlık alanı ile sınırlı kalmayarak yaşamımızın her alanına etki etmiştir. Pandemi süreci, insan hayatının ekonomik, sosyal, toplumsal, eğitim, sanat vb. gibi birçok alanını etkilemiş olup yaşamımızda teknolojinin daha çok kullanımını beraberinde getirmiştir. Pandemi ile birlikte çevremizde alışkın olduğumuz hemen her şey teknolojiye adapte edilmiştir.

Yaşanan bu gelişmelerin sanat üzerinde etkisi tıpkı diğer alanlar gibi teknoloji ile etkileşimli olarak değişim göstermiştir. Pandemi dönemi sanatın konusunu, sergileme ortamını, izleyicinin varlığını, sanatçıyı ve küratörlerin sorumluluklarının dönüşümüne sebep olmuştur. Değişmeyen birçok olgunun artık teknoloji çerçevesinde dönüşümlerine şahit olduğumuz bir sanat anlayışının doğumu gerçekleşmiştir. İçinde bulunduğumuz pandemi koşullarının etkileri dijitalleşme ile birlikte sanatçının ve izleyicinin görevlerini yenilemiş, eser ile izleyicinin etkileşimi üzerinde olumlu veya olumsuz denilebilecek sonuçlar meydana getirmiştir. Pandemi süreci öncesinde sanatsal mekanlar ve oluşumlar eserin yapısına göre dijital unsurlarla donatılırken pandemi sonrasında eser tamamen geleneksel uygulamalarla oluşturulsa bile sergileme anında ki dijital alt yapı sanat eseri ve ortamında dönüşümler yaratmıştır. Sanatın değişen yüzü yani teknoloji destekli sanat alanları; dijital destekli sergiler, müzeler, galeriler pandemi öncesinde de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Tokyo'da açılan dijital sanat müzesi Teamlab tamamen teknoloji odaklı eser ve sergileme alanı yaratan, izleyici ile eseri farklı duyuyla buluşturan bir sanat projesidir. İnsanların mekânı algılamaya yönelik yetilerinin

geliştirilmesine, zaman, ışık, beden, hız gibi temalar üzerinden yaklaşan Teamlab müzesi sanatın ulaşılabilirliği ve teknolojik altyapısı bakımından güncel bir örnektir.

Resim1. ‘Forest of Resonating Lamps’ teamLab Borderless Shanghai’

Kaynak: URL-1

Bu araştırma ile günümüzde yaşanan pandemi gerçeğinin sanat üzerindeki etkisi, sanatçı, izleyici, sanat eseri, küratör ve galerilerin dönüşümü, literatür taraması ve görsel kaynaklar ile günümüz örnekleri üzerinden incelenmiştir. Sanatçıların koronavirüs salgını sürecinde kendilerini ifade etme biçimlerinin değişimine odaklanılarak, izleyicinin eserle etkileşimde bulunma anının etkileri gün yüzüne çıkarılmıştır.

Güncel Sanat Anlayışı

Yüzyıllardır eskimeyen ve çok yönlü çalışmaya elverişli olan güncel sanat anlayışı, Globalleşme ekseninde sanatçının içinde bulunduğu zaman, mekân, yaşam gibi değişkenlere bağlı olarak evrilerek kendi tarzına ulaşmaktadır. Türkiye’de 1990’larda yaşanan birtakım sosyokültürel değişimlerin sonucunda güncel sanat anlayışına yönelimler artmıştır (Ersen, 2010: 48). İçinde yaşanan dönemin ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok değişkeni, sanat anlayışının da değişmesine sebep olmaktadır. Sanatçı güncel sanat anlayışında düşünce ve amacı ön planda tutmuş, sanatsal üretim aşamasında sınırları kırarak özgürlüğe ulaşmıştır. Ürettiklerini kendi bedeninde kullanan sanatçı, artık tuval yüzeyinden çıkarak araziye, sokağı, tüketim nesnesini, vücudu ve daha bunun gibi sanat ortamlarında görmeye alışkın olmadığımız mekân, nesne ve malzemelerle güncel sanatı/ kavramsal sanatı gerçekleştirmektedir. Güncel sanat, üretim yapmaktan çok, neler yapabilirim veya izleyiciye ne anlatmak istiyorum sorusunu soran farklı insanların buluşma alanıdır. Sanatçıların her biri farklı yollardan amaçları doğrultusunda üretim yapsa bile çıkış noktaları benzerdir (Bulut, 2018: 69). Güncel sanat anlayışı, sanatsal üretimlerin arka planında yatan hikâyeye odaklanır. Bu hikâyeleri anlatmak için sanatçı, sınırlarından kurtularak her yolu kullanabilir. Güncel sanatın bir getirisi olarak bu yollar, bazen duvara yapııştırılan bir muz da olabilir, insan bedeninin bir malzeme olarak kullanılması ya da eser ile izleyici arasında doğan hareketle gerçekleşen bir sanat nesnesi de olabilir.

Resim2. Chris Milk – Digital Revolution

Kaynak: URL-2

21. yüzyılda güncel sanat anlayışında sanat eseri üretiminde kullanılan malzemelerin ve sergilenme ortamlarının değişmesi, izleyicinin de rolünün değişmesine sebep olmuştur. Artık sanat eseri ile izleyici arasında etkileşim söz konusudur. Sadece eserin sergileme aşamasında değil üretim aşamasında da izleyicinin katkısı vardır çünkü bazı eserler sergileme anında oluşumunu gerçekleştirebilmektedir. Güncel sanat pratiklerinde amaç sanatçının düşüncesini aktarmaktır.

Resim3. Refik Anadol-Makine Hatıraları: Uzay
Kaynak: URL-3

Pandemi Döneminde Sanat Ortamlarının Dönüşümü

Koronavirüs (Covid-19), zamanla tüm dünyayı etkisi altına almış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmesine sebep olmuştur. Yaşamı ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik olarak etkilemiş ve pandemi ile mücadele kapsamında birçok karar alınmıştır. Karantina, sosyal mesafe, sportif ve sanatsal etkinliklerin iptali gibi birçok erteleme ve kapatılma kararları eğitim, kültür ve sanat alanları da dahil olmak üzere birçok sektörün işleyişinde dönüşüm yaşamasına sebep olmuştur. Sosyal mesafe kuralları, kalabalık ortamların kullanıma kapatılması gibi kurallar sektörlerin tüm olanaklarını dijital platformlara taşımasına sebep olmuş sanat pratikleri de bu düzenlemeye uyum sağlamaya çalışmıştır. Yaşanılan dönemin koşulları, yeni üretim biçimleri meydana getirir. Yaşanan salgın süreci, insanlara dönemin dinamikleri içerisinde yeni üretim ve yaratıcı sunum biçimlerini oluşturma konusunda ilham vermiştir. Bugün dijitalleşmenin yadsınamaz varlığı sayesinde sanatsal üretimlerin paylaşımı, sergilenmesi, üretimi, arşivlenmesi kolaylaşmıştır. Bu kolaylık, farklı bölgelerden sanatçıların pandemi sürecinde ürettikleri sanat performanslarını canlı olarak takip etmemizi sağlamıştır (Tanyel Başar, 2021: 58). Sanatsal ürünlerin sergileme ortamları değişmiş olup, pandemi döneminin bir getirisi olarak izleyici ile sanat eseri arasına dijital erişimden ibaret olan bir mesafe girmiştir. Sergilerin sanal ortamlarda gerçekleşmesi, günümüz sanat pratiklerinde aktif olan izleyici ile sanat eserini edilgen duruma düşürmüştür. Bunun yanında birçok serginin ve müzenin interaktif hale getirilmesi sanatın ulaşılabilirliğini kolaylaştırmıştır.

Resim4. Pera Müzesi, “Kesişen Dünyalar: Elçiler ve Ressamlar” Sergisi,
Kaynak: Google Arts & Culture

Yaşanan bu sürecin en belirgin hali, ulaşımı kolay olmayan erişim imkanlarının sınırlı olduğu müze arşivlerini, kültürel ve sanatsal değerleri tek tıkla bir ekran üzerinden her açıdan ve her ayrıntısıyla izlememize olanak sağlamasıdır. Eserlerin yüz yüze olduğu kadar duylara hitap etmemesi bir sorun

olsa bile ulaşım ve erişim konusunda sağlanan kolaylık oldukça değerlidir (URL.4). Pandemi döneminin yaratmış olduğu bu kolaylık sanat eserlerinin değeri konusunda göreceli bir fikir ortaya sunmuştur. Sanal galeri ve müzelerin erişim kolaylığı sanatın her yerden ulaşılabilceği, farklı coğrafyalarda yaşayan birçok sanatçının eserini görme imkânı gibi birçok kolaylık sağlarken aynı zamanda sanat eseri ile izleyici arasında ki dijital mesafe izleyici ile eser arasında ki etkileşimi yok edebilmektedir.

Günnür Özsoy'a göre, pandemi sürecinde oluşturulan sanal sergiler, bir sanat yapıtının vermek istediği ilişkilerden ve duyulardan uzak, yalnızca izleyicinin bilgi edinmesine dayalı bir süreç olduğunu savunmaktadır. Sanat yapıtı ile izleyicinin somut fiziki koşullarda karşı karşıya gelmesi ile gerçek bir ilişki kurulabilmektedir. Pandemi sürecinde kısıtlamalardan dolayı sanatsal mekanlar online olarak gezilse bile Gustav Klimt, Henry Moore, Marina Abramovic gibi sanatçıların eserleriyle karşılaşılan an da ki gibi bir duygu değişimi yaşanmamaktadır; Abramovic'in sanat performansını video seyretmekle, performansı doğrudan seyretmek arasında farklar vardır (URL.5). Yaşanılan dönemin sanat pratikleri yalnızca izleyici ile eser üzerinden değil, bu süreçte bir dönüşüm yaşayan galeriler, küratörler, sanatçılar, sanatsal mekanlar üzerinden incelendiğinde dijitalleşmenin getirileri ve götürüleri olduğu görülmektedir.

Pandemi Koşullarında Sanat Eseri ve İzleyicinin İlişkisi

Devinimi olan, durmadan veri akışının gerçekleştiği dijital ortamlar, geleneksel sergilemeleri reddederek çevrimiçi sunumlara ihtiyaç duymaktadır. Günümüz koşullarında dijitalleştirilmiş nesnelere mevcut yöntemlerin olanaklarıyla var olan mekanlar içerisinde zorlanmaktaydı. İzleyici etkileşimine dayalı bazı eserler, sanatsal mekanların teknolojik yetersizliği sebebiyle yalnızca festivallerde deneyimleyebiliyordu (Winegard, 2019: 61).

Bugün pandemi koşullarında, temelinde dijitallik barındıran veya barındırmayan her sanat eserine açık bir sanal platform mevcuttur. Bu izleyici ile eser arasında mesafe bıraktığı kadar ulaşılabilirlikte kazandırmaktadır. Ancak her sanat eseri için bu mümkün günümüz sanat pratiklerinde izleyicinin hareketleri ile veya izleyicinin yönlendirmesine göre var olan güncel sanat ürünleri vardır. Bu tür sanat eserlerinin dijital platformlarda verilmesi eserin anlaşılabilirliğini amacını yok sayabilmektedir. Özellikle modern sanat anlayışı ile oluşturulmuş bazı eserler izleyicinin duyularına odaklanmakta ve sadece görme duyusu değil dokunma, koklama, duyma gibi duyulara doğrudan etki edebilmektedir. Bu tür eserlerin sanal platformlarda izleyici tarafından keşfedilmesi veya duyuları harekete geçirmesi beklenmemektedir. Bu süreçte sanatçı eserini sanal ortamda sergilerken ya yeni bir dil kullanmakta ya da bu sürecin zamanla geçebileceğini düşünerek planladığı sergiyi sanal ortama taşıma kaygısı güderek pandemi kısıtlamalarının kaldırılabilceği bir tarihe erteleyebilmektedir.

Salgının değişime uğrattığı toplumsal yapılara uyum sağlamaya çalışan sanatçılar bu dönemde sanatsal üretim ve sergileme ortamlarını dijital ortamlarda sürdürmeye çalışmıştır. Sanatçıların kendilerini ifade biçimleri değişmiş olup, içinde bulunduğu koşullar eserin öyküsünü değiştirebilmiştir. İzleyici ile sanal ortamda buluşan sanat eserlerinin arasındaki dijital mesafe sanat eseri ile izleyicinin bağ kurmasını zorlaştırabilmektedir. Bunu sanatın her disiplini için düşünebiliriz, plastik sanatlarda, geleneksel sanatlarda veya performans sanatlarında. Duygu yüklü, hikayeleri olan, her açıdan farklı bir çıkarımda bulunabileceğimiz sanat eserleri yalnızca cam üzerinden bakabileceğimiz mekân değiştirmeksizin elde edebileceğimiz görüntülerden ibaret olabilmektedir.

Bu sürece ayak uyduran performans sanatçısı Marina Abramovic dijital platformda gösterilen Maria Callas'ın 7 ölümü (7 deaths of maria callas) adlı eseri boş salonda online olarak sergilenmiştir. Sanatçıların bu sürece ayak uydurması sayesinde izleyici için farklı bir deneyim yaşanmaktadır. Performans sanatı gibi tüm duyulara hitap eden bir sanat alanının video gösterisi izleyicinin esere olan erişimini değiştirdiği kadar sanatçının esere yüklediği değer de izleyici tarafından dönüşüme uğrayabilmiştir.

Resim5. Marina Abromovic – Online Performans
Kaynak: URL-6

Eserin ulaşılabilir olması, her an her yerde izleyici ile buluşabilecek olması ise bir avantajdır. Günümüz koşullarında sanatın birleştirici bir gücünün olduğunu bunun ise kolaylıkla erişim sağlanabileceğinden olduğu bilinmektedir. Bazı eserler ise pandemi koşullarında dönemin ihtiyaç ve sorunlarına atıfta bulunacak şekilde oluşturulmuştur. Pandemi, maske, mesafe, sağlık çalışanları konseptli birçok sergi düzenlenmiş olup bu dönemde özellikle sokak sanatı işlev kazanmıştır.

Resim6. Lionel STANHOPE - Covid-19
Kaynak: URL-7

Pandemi Döneminde Sanal Sergiler ve Dijital Küratörler

Yakın zamana kadar sanat eseri ile izleyicinin buluştuğu tek mekân olan sergi alanlarında eserin çerçevesi izleyicinin ve eserin sınırlılığının bir çizimiydi. Değişen sanat anlayışıyla resim çerçevesinin sahip olduğu otoriteyi beyaz küp devralmış oldu. İzleyici için duyuların sınırlandığı beyaz küpün otoriter ve kuralcı atmosferi sınırlılıkları resim çerçevesinden fiziki mekâna yaymaya sebep oldu. Pandeminin bir getirisi olan fiziksel kısıtlamalar artık dijital ortamlarda beyaz küp atmosferiyle devam etmektedir. Bağlantı gücü, piksellerin yansımaları gibi değişkenler sayesinde ulaşılabilirliği dile getirdiğimiz online sergiler aslında beyaz küpün yanıltıcı bir bakış açısından ibarettir (Kılıç Özkan, 2021: 21).

Pandemi dönemiyle sanatsal ortamlar vizyon değiştirmiş olup dijital platformlar üzerinden izleyici le buluşma imkânı yakalamıştır. Sanatın daha kapsamlı kitlelere ulaşımı sağlanmış olsa da bu sanat nesnesini hızlı tüketime götürmüştür. İnteraktif birçok sanat pratiği online olarak sergilenirken bazı sanat ürünleri sanal ortama taşınmaya elverişli olmamıştır. Var olan online sergilerde izleyici, sanat eseri, sanatçı edilgen bir rolde olduğundan duygusal aktarım, eserin verdiği heyecan duygusu gerçekleştirilememektedir. Bunu sadece eseri izleme süreci ile sınırlandırmayız izleyicinin bulunduğu sosyal ortamında yok olması sanat alanlarında ki dönüşümlerin göstergesidir. Fiziksel olarak erişemeyecek olan birçok sanatsal mekâna dijital olarak erişilebilmektedir. Ancak sergi deneyimi sanat

eserlerine baktığımız anlardan ibaret değil aynı zamanda farklı insanlarla bir arada bulunmak, fikir alışverişinde bulunmak ve farklı duygulardan etkilenmeyi de deneyimlemektir.

Sanatçının eserini üretim ve sergileme aşamasında yaratıcı pratikler keşfetmesine sebep olan pandemi süreci birçok sanatçının özellikle eserini sergileme sürecini etkilemiştir. Sanatçıların birçoğu oluşturduğu sanat eserlerini dış mekânda sergileyerek eserin izleyici kitlesinde de yenilikler sağlamıştır. Bu dönemde düşünce ile ön plana çıkan sanatçı, balkonlarda sergiler düzenleyerek, bahçesinde sanatsal düzenlemeler yaparak sanat pratiklerini gerçekleştirmişlerdir. Örneğin sanatçı Tuğberk Selçuk, açtığı sergilerde özellikle mekâna özgü kavramsal sanat anlayışıyla oluşturduğu eserlerini sergileme imkânı bulmuştur. Sanatçı pandemi sürecinden önce düzenleyeceği sergileri pandemi koşulları sebebiyle sergileyememiş, bunun yerine yaratıcı bir bakış açısıyla yeni bir sergi alanı üretmiştir. 7/24 açık eczanelerde eserini sergileyerek “sadece eczanelerde” projesini hayata geçirmiştir (Çapan, 2020 aktaran, Tanyel Başar, 2021: 60).

Resim7. Tuğberk Selçuk; Sadece Eczanelerde
Kaynak: URL-8

Bu kapanma sürecinde sokak sanatı da birçok sanatçı tarafından hem sergileme ortamı hem de oluşturduğu sanat eserinin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Özellikle sağlık çalışanları ve maske kullanımına atıfta bulunan çalışmalar, sokağın her izleyiciye açık bir alan olması, süre sınırlandırması gibi katı çerçevelerin bulunmadığı bir dış mekân olması bu süreçte sanatçıların kullanımını kolaylaştırmıştır.

Resim8. Raul Walch - Hayat, Sanat, Pandemi Ve Yakınlık Projesi
Kaynak: URL-9

Övül Durmuşoğlu ve Joanna Warzsa; hayat, sanat, pandemi ve yakınlık konusunu ele alan projelerinde sanatçıların benimsediği sanat anlayışları ile oluşturdukları eserlerini evlerinin balkonlarında sergilemelerini hedefleyerek ‘balkon sergileri’ adı altında evlerini bir sanat galerisine dönüştürmelerini

sağlamıştır (URL.10). Pandemi döneminin ve kısıtlamaların, düşünceyi özgür bırakarak yaratıcı girişimleri meydana getirmesi sadece sanat eserlerini değil sergileme ortamlarını, eserin oluşum sürecini, izleyicinin rolünü ve eserin yapısını değiştirebilmiştir.

Beral Madra'ya göre; 1980'lerin sonunda küresel sanat ortamlarının yeni mesleği olan Küratörlük; sanat yapıtlarını geniş kitlelerin algısına sunan, sanat piyasasında aracı olan, izleyicinin algı ve yorumuna yönelik hareket eden kişidir (URL-4). Türkiye'de küratör denince akla ilk gelen isimlerden olan Ahu Antmen küratörlüğü; yaşadığı döneme ait sorular üretebilen, sanat ve yaşamın sınırlarının kalktığı günümüzde, yaşam aracılığıyla sanatın ardındaki verileri bulabilen ve yansıtabilen kişidir diyerek özetlemiştir. Küratörler monoton bir döngüde var olamayacak, bitmek bilmeyen bir devrim içinde olabilecek bir süreklilik ve gelişim gerektirir (URL-11) Çağın bir getirisi olarak, küratörlere yüklenen sorumluluklar değişmiş ve geleneksel işlevinin dışında yeni konular ve tanımlar yüklenmiştir. Küratörlük bir anlamda, zamana göre değişim yaşayabilen, mirası koruma, koleksiyonları zenginleştirme ve sanatsal düzenlemelerin özgünlüğüne yönelik kamuya açık sunulan bir süreç olarak değerlendirilebilir (Salman Çevik, 2001: 109).

Güncel sanat ortamında küratörlerin durumu dendiğinde ise pandemi dönemi akla gelmektedir. Sanat eseri üretimi, sanat piyasası, sergilenme süreci bu dönemde değişim göstermiş değişen her sanat pratiği de küratörleri etkilemiştir. Yaşanan kısıtlamalar kapsamında küratörlerin eserleri sunma biçimleri değişerek sanal mecrada yeni bir sergileme alanları yaratmışlardır. Dijital platformlarda gerçekleşen sergiler, küratörlerin süregelen galeri anlayışlarının değiştirilmeden sanal alana aktarılmasını sağlamıştır. Ancak bu her sanat alanında ya da her sanat eserinde kullanıma uygun bir mecra olamamıştır. İnteraktif sergilerin uygulanışı gereği dijital ortamlara aktarımı eserin amacına ulaşımını engelleyecek veya bazı üç boyutlu eserlerin sanal dünyada gösterilmesi eserin hem boyutu gereği hem de vermiş olduğu mesaj gereği anlaşılmasını zorlaştırabilecektir bu sonuç dijital platformlarda gerçekleştirilen sergilerin her sanat alanı veya sanatçıya uygunluğunu değiştirebilmektedir. Örneğin interaktif eserler üreten izleyicinin hareketleri ile izlenimler yaratan sanat eserleri dijital platformlar için uygun olmayabilmektedir.

SONUÇ

Pandemi koşullarında, dijitalleşme sanat eserlerinin yapısını değiştirmemiş, ağırlıklı olarak sergileme ve eseri oluşturma aşamalarında dönüşümler yaratmıştır. Pandemi ile beraber teknoloji odaklı gibi gördüğümüz eserler, sanatın üretim aşamasından ziyade izleyici ile buluşma aşamasında yenilikler getirmiştir. Ancak bu sanat eserlerini sadece sergileme anlamında bir adım öteye taşımıştır; eserin yapısı veya tekniği üzerinde bir değişim yoktur. Örneğin geleneksel el sanatlarından dokuma sanatının üretim aşamasında herhangi bir değişiklik yoktur sadece bu eserin kısıtlanma zamanlarında sergilenmesi dijital ortamlarda gerçekleşmiştir. Pandemi koşullarında sergi düzenlemelerini sadece dijital platformlarda düşünmek yanlış olur, bazı sanatçılar eserlerini balkon, sokak, bahçe alanlarda düzenleyerek dikkat çekmiştir. Bu noktada araştırılan bir başka değişken olan izleyicinin de doğrudan etkilendiği saptanmıştır. Eserle canlı olarak buluşmayan, duyularını harekete geçirmeyen sanal ortamların varlığı ile esere yapay dünyada erişen izleyicinin eserden alması gereken duyguyu alamadığı gerçeği ortadadır. Sanatçının bu süreçte üretimlerini yapay dünyada sergilemesi alışık olmadığı bir süreçtir ancak bazı sanatçılar bu süreci oldukça yaratıcı çözümlerle aşmış ve dikkat çekebilmiştir. Sanatçıların kısıtlanma sayesinde yaratıcı bir şekilde sergileme ve eser oluşturma süreci açığa çıkmış, hatta bazı sanat alanları sanatçıların pandemi sürecine ayak uydurmasıyla popüler hale gelmiştir. Örneğin sokak sanatı ile duvarlara yapılan resimler genelde maske takan figürleri içermiş ve birçok izleyici için bu tür sanat eserleri her kesimin görebileceği ve güncel bir problem neticesinde üretilmiş sanat eserlerine dönüşmüştür. Bu örneği sergileme ortamları üzerinden de düşünebiliriz; pandemi süreci ile popülerliği artan sokak sanatı, galeri gibi dört duvar arasından dışarı çıkamayan, belli sınırlar ve çerçevelerle kısıtlanmış alanlardan yani beyaz küp'ten çıkarak sokağa, her insanın görebileceği, sınırların olmadığı bir alana taşınabilmiştir. Bu süreçte özellikle belli nitelik ve görevleri

olan küratörlerin birçoğu niteliklerini sanal mecralara entegre ederek sanal sergileme ortamları üzerinden süreci gerçekleştirmiştir. Yeni yazılımlarla üretilen sanal galeri ortamları, sanat eserini yakından inceleme ve arşiv imkanları yaratmıştır. Sanat ortamlarını her alandan incelediğimizde, pandemi koşullarının en çok sergileme alanları üzerinde dönüşümler yarattığı belirlenmiştir.

Sergileme ortamları üzerinde yaşanan bu değişim doğrudan izleyici ile eser arasındaki etkileşime de temas etmiştir. Dijital platformlar aracılığıyla sergilenmeye başlanan sanat eserleri izleyiciye erişim kolaylığı sağlamış ancak eserin izleyiciye vermek istediği mesajı iletirken eser üzerinden bir duygu aktarımı gerçekleşmemektedir. Bu savın arkasına sığınan bazı sanatçılar eserlerini dijital platformlardan sergilemek yerine, sergi tarihini pandemi süreci sonrasına kadar bekletmiş ve geleneksel sergileme alanlarında yüz yüze sergilemişlerdir. Bu sürec her sanat alanına, ortamına ve sanatçıya bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Örneğin sanal sergiler erişim açısından kolaylık sağlarken, duyulara hitap edebilme açısından izleyiciye duygu aktarımı yaşatamamaktadır veya sanatçı için bu sürec psikolojik açıdan eser  retmemesine neden olurken kimi sanatçılar için yaratıcı adımlar ve sergileme yenilikleriyle üretimlerin daha başarılı olmasını sağlamıştır. Doküman taramalarından elde edilen bilgilere göre pandemi dönem sanat ortamlarından izleyici ve eser arasında etkileşimi sağlamadığı, ancak ulaşım açısından bir kolaylık sağladığı belirlenmiştir. Sanal müze ve galerilerin oluşturulması birçok sanat sever için erişim imkânı açısından kolaylık sağlamıştır. Küratörler bünyesinde bu sürec, alışılan ve süregelen niteliklerin sanal mecra üzerine entegre edilmesini sağlamış küratörlerin bu süreci işbirlikçi ve yenilikçi çalışmalarla sürdürmesine kolaylık sağlamıştır. Bu değişkenler ekseninde pandemi dönemi sanat ortamlarının tamamında farklı etkiler yaratmıştır.

KAYNAKÇA

Bulut, ř. (2018). “*Güncel Sanatı (Kavramsal) Anlamaya alışmak*”, İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, İnönü University Journal of Culture And Art, Cilt/Vol. 4 Sayı/No. 1: 69-76.

Ersen, L. (2010). *Türkiye’de 1990 Sonrası Güncel Sanat ve Kültürel Kimlik Kavramı*. Sanat ve Tasarım Dergisi, 1 (6), 47-53.

Kılıç  zkan, P. (2021). *Pandemi Etkisinde “Yeni” Sergi Mekânı Deneyimi*. Mimarlık Dergisi. ISSN 1300-4212 Yıl: 58 Sayı: 417.

Salman evik, N. (2001). “*Günümüz Sanat Ortamı ve Küratör Kavramı  zerine Bir Değerlendirme*”, Sanat Dergisi, 81, s.97-98.

Tanyel Başar, . (2021). *Pandeminin Gölgesinde Sanat-Sanatçı-İzleyici*. Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 25, 51-67.

Winegard, E. (2019). Dijital Medya Teknolojilerinin Sanatın ve Tasarımın Yaygınlaşmasındaki Yeri ve  nemi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1 <https://thespaces.com/teamlab-is-opening-its-surreal-shanghai-museum-next-week/> (Erişim Tarihi: 31.01.2022)

URL-2 <https://www.sundance.org/projects/the-treachery-of-sanctuary> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)

URL-3 <https://dressyourwall.net/interaktif-sergileme-elemanı-olarak-duvar/> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)

URL-4 <https://www.bmw.com.tr/tr/topics/fascination-bmw/bmw-joy-blog/pandemi-esiginden-sonra-sanat.html> (Erişim Tarihi: 14.12.2021)

URL-5 [Http://Www.Banucarmikli.Com/Pandemi-Sonrasi-Sanat-Uretimi/](http://Www.Banucarmikli.Com/Pandemi-Sonrasi-Sanat-Uretimi/) (Erişim Tarihi: 18.12.2021)

URL-6 <https://www.ntv.com.tr/sanat/marina-abramovicten-online-performans,fTR71f9TUaM1uYXXkeF0g> (Erişim Tarihi: 13.01.2022)

URL-7 <Http://tbulten.tekfen.net/47/sanat-yi-gelir/> (Erişim Tarihi: 15.12.2021)

URL-8 <https://www.diken.com.tr/tugberk-selcukun-corona-sergisi-sadece-eczanelerde/> (Erişim Tarihi: 15.12.2021)

URL-9 <http://www.dreamideamachine.com/en/?p=58396> (Erişim Tarihi: 15.12.2021)

URL-10 https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/balkonlarda-mini-sanat-galerileri,_rgUq5-j2EO-3vzGYoPIHw (Erişim Tarihi: 09.09.2020)

URL-11 <https://indigodergisi.com/2016/11/kuratorluk-nedir-neleri-gerektirir/> Erişim Tarihi: 05.01.2022